

Wrocław, 5.01.2021

dr hab. Aleksandra Kubas-Kruk

Sztuki muzyczne, dyscyplina artystyczna wokalistyka

Akademia Muzyczna im. Karola Lipińskiego we Wrocławiu

Recenzja pracy doktorskiej mgr Agnieszki Kozłowskiej

Zleceniodawca recenzji

Uniwersytet Muzyczny Fryderyka Chopina w Warszawie, Wydział Wokalno-Aktorski, pismo z dnia 8.07.2020, zlecenie podjęte na podstawie ustawy z dnia 14.03.2003 roku, tekst jednolity o stopniach i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki (z późniejszymi zmianami).

Dotyczy

Uchwały Rady Wydziału Wokalno-Instrumentalnego Uniwersytetu Muzycznego Fryderyka Chopina w Warszawie, w sprawie:

- wszczęcia na wniosek Pani mgr Agnieszki Kozłowskiej przewodu doktorskiego w dziedzinie sztuk muzycznych w dyscyplinie artystycznej: Wokalistyka

Uchwały Rady Wydziału Wokalno-Instrumentalnego Uniwersytetu Fryderyka Chopina w Warszawie z dnia 15 grudnia 2015 roku w sprawie:

- wyznaczenia recenzenta w mojej osobie

Podstawowe dane o Kandydatce

Agnieszka Kozłowska urodziła się _____ gdzie ukończyła Państwowe Liceum Muzyczne w klasie skrzypiec, a następnie wydział wokalny-aktorski Akademii Muzycznej w Poznaniu, otrzymując dyplom z wyróżnieniem. Jest laureatką Ogólnopolskiego Konkursu Wokalnego im. Karola Kurpińskiego we Włoszakowicach oraz Międzynarodowego Konkursu Wokalnego w Passau. Zadebiutowała na scenie Teatru Wielkiego w Poznaniu w partii *Papageny* (Czarodziejski Flet W. A. Mozarta) będąc jeszcze studentką. W Poznaniu wykonała również partie *Młodej Galiny* (Galina M. Landowskiego), a także *Basi* (Krakowiaczy i górale Jana Stefaniego). Od marca 2001 do sierpnia 2017 była solistką Warszawskiej Opery Kameralnej, gdzie zadebiutowała partią *Królowej nocy* (Czarodziejski flet W. A. Mozarta). Kolejnymi jej rolami mozartowskimi były: *Konstancja* (Urowadzenie z Seraju), *Pamina* (Czarodziejski flet), *Zuzanna* (Wesele Figara), *Zerlina* (Don Giovanni), *Sandrina* (La finta giardiniera), *Rosina* (La finta semplice), *Fortuna* (Il sogno di Scipione), *Der Weltgeist* (Die Schuldigkeit des ersten Gebots). Na scenie Warszawskiej Opery Kameralnej występowała również m.in. w partiach: *Adiny* (Napój miłosny), *Elviry* (Włoszka w Algierze), *Amenaidy* (Tankred) Rossiniego oraz tytułowej partii opery Semiramida. Doktorantka wystąpiła również w Operze Nova w Bydgoszczy w tytułowej partii opery L. Delibes'a *Lakmé*, a także *Operze Bałtyckiej* w partii *Gildy* (Rigoletto G. Verdiego). Ponadto występowała w Filharmonii Narodowej, Poznańskiej, Szczecińskiej, współpracowała z Polską Orkiestrą Radiową, Płocką Orkiestrą Symfoniczną, Operą i Filharmonią Podlaską, Brandenburger Symphoniker oraz Sinfonietta Wuppertal. Z zespołem Warszawskiej Opery Kameralnej odbywała liczne tournée po Japonii, Libanie, Omanie, Szwajcarii, Niemczech, Francji czy Hiszpanii.

Od października 2017 roku doktorantka jest solistką Polskiej Opery Królewskiej w Warszawie.

W załączonej dokumentacji należy zwrócić uwagę na bogatą działalność artystyczną Pani Agnieszki Kozłowskiej. Na szczególne uznanie zasługuje duża różnorodność repertuarowa. Doktorantka związana przez lata z Warszawską Operą Kameralną występowała przede wszystkim w partiach mozartowskich wymagających wyjątkowej sprawności technicznej oraz pięknej barwy głosu. Z powodzeniem wykonywała muzykę baroku, nie stroniąc przy tym

od śpiewania wirtuozowskich partii *belcantowych* (Semiramida, Adina, Gilda), a jak się okazuje w niniejszej dysertacji, podjęła problematykę związaną z polską operą współczesną. Świadczy to o chęci poznawania repertuaru z różnych epok. Recenzje ze spektakli dołączone do dokumentacji chwalą doktorantkę za piękną ciepłą barwę głosu, wirtuozerię oraz nienaganną grę aktorską.

Ocena Pracy Doktorskiej

Praca doktorska Pani mgr Agnieszki Kozłowskiej składa się z dzieła artystycznego zarejestrowanego na płycie CD oraz pracy pisemnej pt. ***Język stylu muzycznego Leszka Możdżera w operze Immanuel Kant i jego wpływ na interpretację partii Milionerki w kontekście obecnych trendów kompozytorskich polskiej opery współczesnej.***

Dzieło artystyczne stanowi rejestrację opery *Immanuel Kant* zrealizowaną w dniu 26.11.2017 roku w Operze Wrocławskiej. W spektaklu w reżyserii Jerzego Lacha pod dyrekcją Przemysława Fiugajskiego udział wzięli:

Immanuel Kant - Tomasz Rudnicki - baryton

Pani Kant - Aleksandra Opała - mezzosopran

Milionerka - Agnieszka Kozłowska - sopran

Fryderyk - Aleksander Zuchowicz - tenor

Ernst Ludwig - Jerzy Szlachcic - baryton

Kapitan - Wojciech Parchem - tenor

Admirał - Marcin Grzywaczewski - baryton

Kardynał - Piotr Łykowski - kontratenor

Kolekcjoner - Marek Klimczak - baryton

Steward - Mirosław Gotfryd - tenor

chór i orkiestra Opery Wrocławskiej

Płyta CD zawierająca spektakl *Immanuel Kant* Leszka Możdżera (a właściwie jego muzykę) pozostawia pewien niedosyt. Przedstawienie zostało po raz pierwszy (oficjalnie) wystawione w Operze Wrocławskiej w listopadzie 2017 i sądzę, że możliwość obejrzenia spektaklu w formie audio-video byłaby dużym ułatwieniem w recenzowaniu niniejszej pracy. Trudno jest bowiem ocenić innowatorskie pomysły muzyczno-sceniczne dotyczące warsztatu aktorskiego doktorantki, o których jest mowa w dysertacji, jak również uzasadnić wszystkie pozamuzyczne środki wyrazu, np. *Sprechgesang*, krzyk, czkawka, czy też same teksty mówione. Opera jest nierozzerwalnie związana z teatrem, z jej wizualnym aspektem, dlatego wielce wskazane byłoby zapewnienie recenzentowi DVD tegoż spektaklu. Niestety, jakość płyty pozostawia również wiele do życzenia. Dźwięk nie zawsze jest klarowny, instrumenty często brzmią głucho, a same głosy solistów są często zbyt ciche, przez co tekst śpiewany i mówiony jest trudny do zrozumienia. Autorka dołączyła wyciąg fortepianowy dzieła, co znacznie ułatwia odbiór muzyki, natomiast cała rejestracja dźwiękowa utworu pozostawia niedosyt.

Wsluchując się w muzykę Leszka Możdżera mogę z całą pewnością stwierdzić, że jego operę cechuje oryginalność, mimo że niewiele jest w niej pozamuzycznych środków eksperymentalnych, charakterystycznych dla wielu innych oper z ostatnich lat. Język muzyczny kompozytora jest w większości tonalny i posiada wiele tanecznych fragmentów o charakterze musicalowym. Ciekawe, że kompozytor nie zastosował typowych dla swojej twórczości harmonicznym rozwiązań jazzowych, pokazując przy tym inne podejście do gatunku opery, w moim odczuciu pełne emocji i ciekawych rozwiązań muzycznych. Partia Kanta z powodzeniem kreowana jest przez Tomasza Rudnickiego. Jego niski, tubalny głos dobrze współgra z odzwierciedlaniem roli wybitnego filozofa. Partia Milionerki jest najważniejszą, obok partii Kanta, postacią. Wyróżniające się brawurą, a niekiedy wirtuozerią, fragmenty wokalne doktorantka wykonuje piękną barwą głosu o dużej sprawności technicznej. Wyróżnia się również bardzo dobrą dykcją (zwłaszcza podczas dużych skoków interwałowych oraz zmian rejestrów głosowych) i szerokim ambitusem głosu. Emisja i skala, jaką dysponuje sopranistka, sprawiają, że wyraźnie wyróżnia się ona na tle pozostałych postaci

scenicznych. W partii Milionerki jest wiele fragmentów kantylenowych, jak również sporo fraz bogatych w trudne skoki interwałowe. Imponujące są zwłaszcza szybkie zmiany techniki śpiewu klasycznego w *Sprechgesang*. Doktorantka świetnie wykonuje frazy cechujące szeroki ambitus, jak również brawurowe fragmenty z wysokimi tonami (b^2 , h^2 , c^3). Sama pisze o postaci w ten sposób: „Rola ta wymaga ogromnej wokalne sprawności, mentalnego dystansu, niezwyklej dyscypliny i dojrzałości wykonawczej, jak i fizycznej wytrzymałości.” Przez większość czasu Milionerka jest bowiem na scenie, a kompozytor nie daje jej wielu chwil wytchnienia, co również zasługuje na uznanie dla artystki.

Do zarejestrowanego na płycie CD dzieła artystycznego dołączona została praca pisemna pt. „Język stylu muzycznego Leszka Możdżera w operze *Immanuel Kant* i jego wpływ na interpretację partii Milionerki w kontekście obecnych trendów kompozytorskich polskiej opery współczesnej”. Praca stanowi opis załączonego do dokumentacji dzieła artystycznego. Rozdział pierwszy: Opera i jej oblicza w twórczości współczesnych kompozytorów polskich w latach 2012-2017 – przegląd najważniejszych wydarzeń artystycznych, zawiera ciekawe przykłady oryginalnych współczesnych przedstawień operowych, jakie miały miejsce na przestrzeni kilku lat w Polsce. Bardzo ciekawe w mojej opinii jest zakończenie rozdziału wraz z próbą podsumowania stylów, języka muzycznego oraz aparatu wykonawczego współczesnych kompozycji. Wyjątkowo mało jest bowiem publikacji dotyczących problematyki systematyzacji polskiej opery współczesnej. Na koniec rozdziału pierwszego doktorantka opisuje tendencje kompozytorskie we współczesnej operze polskiej na podstawie przedstawionych dzieł. W podrozdziale znajdują się tablice procentowe - wykresy, ukazujące zestawienie użytego aparatu wykonawczego w opisywanych utworach, jak również zastosowanie przez kompozytorów gatunków operowych, paraoperowych czy alternatywnych. Parametry i przykłady są bardzo ciekawe, a nawet odkrywcze. Stanowią, moim zdaniem, ważną część niniejszej rozprawy doktorskiej.

Rozdział drugi - Leszek Możdżer - sylwetka kompozytora stanowi dokładne studium sylwetki muzyka i jego bogatego życiorysu. Do opisu działalności wybitnego artysty dołączane są często jego własne wypowiedzi (zaczerpnięte z udzielanych przez niego wywiadów), przez co rozdział ten czyta się z wielką przyjemnością.

Rozdział trzeci - *Immanuel Kant* – dramat i opera przedstawia sylwetkę wybitnego pisarza austriackiego Thomasa Bernharda - twórcy dramatu *Immanuel Kant* - oraz jego trudne dzieciństwo, które miało ogromny wpływ na jego przyszłość. Rozdział ten zawiera również przykłady aluzji, ironii oraz filozoficznych odniesień tekstu opery do rzeczywistości. Doktorantka podkreśla, że pisarz wyraźnie szydzi z postaw ludzkich, europejskiej kultury oraz ze stereotypowej gloryfikacji amerykańskiego mitu. Ciekawym punktem niniejszego rozdziału są wywiady Autorki z kompozytorem oraz reżyserem - Jerzym Lachem. Szczególnie intrygująca wydała mi się następująca wypowiedź Leszka Możdżera:

„Kiedy przystąpiłem do pracy nad Kantem, nie rozumiałem, o czym jest ten tekst. Dopiero później zorientowałem się, że żeby go zrozumieć, trzeba przeczytać *Oskarżenie w imieniu narodów świata*. Dzisiaj napisałbym tę muzykę zupełnie inaczej, o wiele więcej rozumiem i wiem, które wątki należałoby podkreślić i wyodrębnić.”

Po czym na pytanie Autorki, jaką muzykę napisałby mając dzisiejszą wiedzę, kompozytor odparł:

„Wiem, że w tym tekście mnóstwo jest słów – kodów. Dzisiaj eksponowałbym te słowa i stosował ich powtórzenia, aby zapadły głębiej w podświadomość widza.”

Wypowiedź ta dowodzi jak ogromny wpływ ma znaczenie tekstu na wyobraźnię muzyczną kompozytora, koloryt muzyki oraz formę utworu. Docenić należy zatem trafność stawianych przez doktorantkę pytań.

Istotnym punktem niniejszej dysertacji jest rozdział czwarty: *Milionerka* - charakterystyka postaci, język muzyczny Leszka Możdżera i jego wpływ na interpretację roli.

Autorka dokładnie opisuje tu treść opery, zwraca uwagę na zależności między słowem a dźwiękiem, przedstawia ciekawe przykłady muzyczne, np. płynne przejścia od śpiewu do deklamacji, użycie różnych skal np. góralskiej lub frygijskiej dominantowej - stosowanej we flamenco czy muzyce arabskiej, wprowadzenie do utworu form tańca, np. walca czy tango. Partytura opery jest dokładnie przestudiowana pod kątem melodyczno-rytmicznym oraz wyrazowym. Doktorantka wskazuje różnice w orkiestracji i atmosferze poszczególnych fragmentów, ich harmonikę oraz dynamikę.

Pani Kozłowska zwraca szczególną uwagę na charakterystykę granej przez siebie postaci. Rola ekscentrycznej Milionerki nie tylko jest ciekawa pod względem muzyczno-wokalnym, ale również - jak pisze doktorantka - wyrazowym i aktorskim. Niestety nie mogę ocenić doktorantki od strony aktorskiej, ze względu na brak rejestracji audio-wizualnej. Kompozytor obdarzył postać Milionerki wieloma muzycznymi środkami wyrazu, takimi jak nagłe zmiany rejestrów, eksklamacje, melorecytacje czy *Sprechgesang*. Należy też podkreślić, że partię Milionerki może bardzo dobrze zaśpiewać sopranistka dysponująca nie tylko pewnymi wysokimi dźwiękami, ale posiadająca również piękną brzmiącą średnicę (tessitura partii: a - c³). Wszystkie te walory głosowe Pani Kozłowska spełnia i uważam, że zaśpiewała tę partię znakomicie.

Praca Pani mgr Agnieszki Kozłowskiej jest bardzo obszerna i dokładna. Zasluguje również na wysoką ocenę pod względem językowym i stylistycznym. Doktorantka podaje ciekawe przykłady oryginalnych współczesnych dzieł operowych ostatnich lat i stara się odnaleźć w nich cechy wspólne. Bardzo mało jest publikacji dotyczących tej tematyki. Uważam, że praca ta wnosi wiele trafnych spostrzeżeń. Pani Kozłowska wielokrotnie wykazuje się rzetelną merytoryczną wiedzą. Na uwagę zasługuje bardzo ciekawa bibliografia i aneksy. Dodatkowo praca wzbogacona jest o cytaty wybitnych muzykologów i recenzentów, a także wywiady z twórcami spektaklu – kompozytorem, dyrygentem i reżyserem. Praca posiada, w moim odczuciu, niebagatelne walory poznawcze nie tylko dla śpiewaków, ale również dla muzykologów i kompozytorów.

Konkluzja

Praca doktorska Pani mgr Agnieszki Kozłowskiej w sposób szczegółowy i badawczy dotyka problematyki systematyzacji polskiej opery współczesnej. Wnikliwa analiza, metodyczność i dokładność przedstawienia elementów współczesnej literatury wokalne jest godna uznania.

Uważam, że praca doktorska Pani mgr Agnieszki Kozłowskiej jest oryginalna i w wielu aspektach odkrywczą. Stanowi znaczący wkład, nie tylko w dyscyplinę artystyczną reprezentowaną przez doktorantkę, ale również w całą dziedzinę sztuk muzycznych.

Wobec powyższego stwierdzam, że doktorantka wykazała się wiedzą teoretyczną oraz umiejętnościami do prowadzenia samodzielnej pracy artystycznej. Rozwiązała założone zagadnienia artystyczne i spełnia tym samym wymogi Ustawy.

Stawiam wniosek o jej przyjęcie.

Aleksandra Kubas - Kruk

dr hab. Aleksandra Kubas-Kruk